

Márföldi Erika: A láthatón túl – a Mihály időszak és az óvodás gyermekek

Amikor az év körforgásán gondolkodunk, szerteágazó szempontok lehetnek, hogy mit tekintünk kezdetnek. Olyan, mint a felfele tekeredő rugó vagy a DNS lánc, bárhol elkezdem nézni, onnan megint valami új nézőpontot látok. Gyerekkorunkban az évszakokat a tél-tavaszyár-ősz egymásutániségével rögzítették belénk szüleink, nevelőink. Ha Rudolf Steiner lélekkalendáriumát nézzük, ő tavasszal kezdi a Spruchokat. De a hónap erényeit a klasszikus hónap felosztással, januárral indítja. Ha az iskolásokat nézzük, nekik a nyár a kezdet, mert akkortól már egy osztállyal magasabbra helyezik magukat. Ha pedig a nevelési rendszert tekintjük, ott az ősz a nevelési, tanítási év kezdete.

Az óvodai környezetet szemlélve szeptemberben kezdődik újra az élet. Már a nyári kitarulkozásokon túl vagyunk, a nyár még próbálja utolsó erejével ránk önteni a melegségét, a hőt, a fényt, ami átragyogja az emberi testet. Ontja magából kincseit, gyümölcseit, zöldeit, gabonáit a természet, hogy az ember életben maradjon. Óriási szolgálatot tesz a természet a Föld polgárainak, állatainak. Mindazok a példák, melyeket papírra vetek, lehet, hogy sokak számára ismeretlen, még ha Waldorf-óvodában dolgoznak is. Kiragadott képek, jelképek és pillanatok ezek, melyek bennem a Mihály időszakból épp most jelentőséggel bírnak.

Amíg a föld a maga ajándékozási kitarulkozását éli, addig az óvodában is történik egy hasonló állapot. A kincset a visszatérő óvodások őrzik, akik belépnek a nyári kábulatból a közösségbe és mindazt, amit az előző évben felvettek magukba, most vissza kell adniuk. Kirepültek az iskolába lépők, ők voltak az óvoda nyári gyümölcsei. S most a bent maradóknak, érzékelve a változást, máris egy belső erőt kell venniük magukon, mert kopognak az ajtón az új óvodások. Míg a természetben a nagy zsongás nyáron volt, s annak gyümölcseivel élünk ősszel, addig az óvoda egy nagy zsongással kezdi az évet. Mindenki tele a nyár magába szívott ajándékával, mely nem elcsendesíti, hanem változásra készíteti az egyént. A gyermekek nőttek, látható fizikai változáson mentek keresztül, míg a lelkük változása zsongó méhkasként érkezik az óvodába. A rendet az óvónők a ritmus, az előző években megalapozott szokások által teremtik meg. Ez mindig egy új születés. Az óvodában nincs állandósult állapot, úgy, mint az iskola egy-egy osztályfokán, ahol lehet tudni, hogy az évben mi az, ami az adott korosztálynak az egyéni és közösségi fejlődéséhez mindenképpen szükséges lehet. Itt a vegyes csoportban legrosszabb esetben akár 2,5 évestől 7,5-8 évesig vannak a gyermekek. Minden egyes év egy új kihívás, egy sajátos fejlődési állapot az egyének szintjén és ez párhuzamosan zajlik valamennyi korosztályban. Ez adja a hatalmas feladatot az óvónőknek és segítőiknek. Talán ez is érthetővé teszi, miért nem lehet egyetlen felnőtt a gyermekcsoporttal.

Az ősz ebben a zsongásban zajlik. Még a kicsattanó erők terelgetése történik egészen addig, míg szeptember végére már beledolgozza magát minden régi óvoda a csoport új szociális terébe, és már befogadtak esetleg új óvodásokat is. Mindeközben az óvónők élnek a természet kincseivel, azok feldolgozása megindul. Paradicsom- lekvár-, gyümölcs-, zöldegbefőzés, terményfeldolgozás zajlik, remélhetőleg e tevékenységek a kerti léttel párosulnak. Megkezdődnek a gabonafeldolgozások, a kalászok levágása a szárról, a cséplés, szemezés, pelyvátlanítás, őrlés, és mire Szent Mihály napja ránk köszönt, megsülhet az első közös cipó, kenyér vagy kalács. Újra átjárja az óvodát az éltető kenyérillat, amit sehol máshol nem érezhet az ember. Ha süt is otthon valaki kenyeret, valahogy az óvodai cipó vagy kenyér illata semmivel össze nem téveszthető. Szent Mihály ünnepe ahány óvoda, annyi szokással jelenik meg – s ez jól is van így. Amik talán mindenhol megjelennek, azok a búzas zsákok. Egy kicsiny zsák minden gyermeknek, melyet hazavisznek megőrizni tavaszra. Az óvodások lesznek az új élet őrzői. A gabona, amíg nem őrlik meg, őrzi a nap energiáját, erejét, életerőt hordoz a sértetlen burokból. Gyönyörű jelkép ez igazából. S majd a nagybőjti időben elültetve elvettetik, és a feltámadási erőt megmutatva, újra kikél.

A másik, ami megjelenik, leginkább az évszakasztalon vagy annak közelében, az a Mérleg. Egy mérleg, melynek egyik serpenyőjében van egy nagy fekete kő és mellette akár kosárában sok kis kő. Vagy még az sincs. A nagy és sötét kő jelképe a sok kis fehér kő mellett nagyon beszédes. A világban van nehézség, fájdalom, félelem, rossz, gonoszság. Egyre több és egyre nagyobb erővel. De ott van a jóság, a szépség, az igazság, a szeretet, melynek soha nem érezzük akkora súlyát, mint annak, ami nem jól működik. Pedig észre kell vennünk, láttatnunk kell azt is. A megdolgozott, átalakított, jobba tett lelki minőség jelképe a fehér kő. Ez az emberi lélek titkának szimbóluma a kisgyermek szeme előtt. Amikor körülöttünk minden jó, természetesnek vesszük. Ha egy kicsi nehézség is adódik, már az a kis probléma eltakarja a szemünk elől az addigi működőképességet, a segítséget, a megoldókulcsot és hatalmas, súlyos kővé válik bennünk. De ha képesekké válunk mérleget vonni

és észrevenni az élet apró csodáit, a hétköznapi jóságot, akkor belül születik egy egyensúly, teremtődik a belső helyes ítéletalkotás csírája vagy otthona, a felismerés és a választás szabadsága. Képet, pillanatnyi megállást kap a gyermekcsoport, hogy megérezze, volt-e olyan, amikor saját maga szerint jót cselekedett. Elkezdődik a befelé fordulás, egy belső, csendes mérlegelés. Aki úgy érzi, tett valami jót, az a mérleg egyik serpenyőjébe belehelyez egy kicsi fehér követ. Vannak óvodák, akik kéri a gyermekeket, hogy ha hazamennek, hozzanak másnapra egy kis követ, ha úgy érzik, tettek jót. Ez nehéz. Hiszen az óvodás korú gyermek a jelenben él, nem az emlékezetében. Ez pedig olyan, mint egy házi feladat. Ha nem hoz másnap kövecskét, pedig ő azt érezte, hogy jó volt, elszomorodik. Ha más hoz, akivel neki konfliktusa volt, nem érzi, hogy az helyes, hogy az igazságos lenne. Egy nagy ovis, már tudja az emlékezetét edzeni, hoz követ. De vajon azért, mert jót tett, vagy azért, mert ez a feladat vagy mert nem akarja azt mutatni, hogy ő nem érezte jónak magát. S vannak óvodák, ahol az óvónő adja egy-egy gyermek kezébe, hogy tegyen egy követ a serpenyőbe. Ez azonban azt jelenti, hogy az óvónő eldönti, ki volt ma a legjobb, ki tette a legnagyobb jót vagy a leglátványosabbat. A Waldorf-pedagógia célja, hogy a gyermeket körbeölelő fizikai, lelki és szellemi környezet ösztönözze a saját belső iránymutatásának a kialakulását. Mindezt úgy, hogy figyelembe veszi az adott életkort. Az óvodás gyermek érzékletei, akarata, érzései által lép a világba. Az én itt vagyok legnagyobb hangsúlya a cselekvésben való megnyilvánulás. A későbbi korosztályoknál ez máshol lesz látványos. Az igazság, szépség, jóság lelki és szellemi minőségek megélésének útját járja a felnövekvő ember. Az óvodás számára a világ jó, a világ morális. S ezt nem szavaival tudja. Hanem érzi, éli. Ennek jele a másik emberbe, a környezetébe helyezett óriási bizalom. Hiszen a világ jó, engem baj nem érhet – éli meg egy kisgyermek. Ha számunkra igaz, belső erővel vesszük körbe a gyermeket, akkor az évek alatt majd lassan megszületik a lelkiismeret, mely belső iránytűként elviselhetővé teszi, ha rá is ébred, hogy az ember olykor nem jó, nem igaz s még csak nem is szép. Felvérteződik, mert tud majd miből meríteni, mert volt gyermekként választási lehetősége, persze csak olyan, ami épp elég neki. A Mihály időszak kifejezetten ezt tanítja tanítás nélkül. A kövek rakogatásával nem is azt várjuk csupán, hogy lent legyenek a fehér kövek és ezzel legyőzzék a nagy és súlyos feketét. Hanem az a pillanat a fontos, amikor megtörténik az egyensúly és egy szempillantás alatt az átfordulás. Felszabadul

a lélek s amit a mesékben is várunk, itt is megvalósul a jó mindig győz minősége. Évszakasztal nem maradhat úgy, hogy a transzformáció meg ne történne. Bármennyi idő telik is el a győzelemig. Még egy fontos pont van ebben a képben. Amikor a jó győz, a fehér kövek leérnek a földre, akkor a mérleg másik oldalán a fekete kő, mint egy felajánlás felkerül az égbe. Mint egy megváltási folyamat.

Van, ahol sárkányt eregetnek, van, ahol kőlevest főznek... A sárkányeregetés is fontos jelkép. Mihály arkangyal az égi birodalomban küzdött meg a sárkánnyal. Legyőzte, mert vállalta a szembenézést vele, az igazság belső tartássá válik és legyőzi a gerinctelen, a szellemi világ felé felegyenesedni, feltekinteni nem tudót. De nem pusztította el. Letaszította a Földre s az ember dolga, hogy felismerje kint és önmagában is, amikor a csábítás vagy a keményedés eltéríti a szellemtől. Amikor megfogjuk a papírsárkányt, hosszú, égisz érő madzagon kordában tartva, mégis az uralmunk alá hajtjuk. Rajtunk múlik, meddig repülhet, kápráztathat, de csak amíg hagyjuk és visszahívjuk, ha már nem vagyunk képesek uralni. Pedig igazából csak játszunk észrevétlen, felhőtlen kacagással, mely mögött óriási titok húzódik, mint emberi feladat. Kordában tartani a felismert és elszabadult rosszat, nehézséget, súlyt. Keresni az egyensúlyt, ahogyan a mérlegen is.

Elindul egy nyugalmasabbnak tűnő idő. Már megérkezettnek tűnnek a régi ovisok, a ritmusok újra születnek és a nyári hevesség is csitulni látszik. A külső látványos változás elindul egy belső átalakulás felé. Ahogy a természet is kiontotta magából gyümölcseit, virágait, terméseit és azután egy elcsendesedés veszi kezdetét, lassan az óvodában is megjelenik ez a kép. Nem vonunk le messzemenő következtetéseket az először látott óvodásról, hiszen annyi inger, hatás, esemény érte a nyár folyamán, hogy az még nem az ő valódi arcát mutatja. Egy hónap elteltével viszont már megmutatkozik valami. Egy kis titkos jel, egy új gesztus, egy fel nem dolgozható esemény visszfénye, egy új ember. Aki elkezd magán dolgozni. S ezt csakis a másik ember tükrében teheti. A másikéban, aki éppen úgy a saját átalakulásának belső folyamatát éli meg. Ez már az a Mihály idő, mely a bátorságpróbáig ér el az óvodában. A bátorságpróbára felkészülnek. Nem tudják mire, de minden nap egy picit szertartást élnek meg a gyermekek, amikor körbejár az óvónő egy karddal és azt mondja, hogy „belőled vitéz lesz”. S megérinti egy karddal a gyermek egyik vállát. S ez sem egy törvényszerűen előírt történés. Valahol lehet, hogy ez nem jelenik meg. Azonban eljön egy nap, amikor valami megváltozik. Egy ünnep érkezik el. Próbát tesz apraja-nagyja. A helyszín is változó. Lehet a csoportszoba, a kert vagy akár kint a természetben. Egy felépített játéktér, melyet egy mese előz meg, ahol a hős próbákon kell átjusson, hogy végül vitézzé válhasson. Kúsznak, másznak, tűz felett, sötétben, ismeretlen helyen kell keresgélni, majd végül Vitézzé avatják és mindaddig vitéz, míg nem érkezik meg az utána próbát tevő, akinek átadja a vitézi palástját és a kardot. Ott van mindenki együtt. Most először biztosan rászégeződik az adott gyermekre minden tekintet. Nem elég megküzdeni a saját határaival, vajon át tud-e menni a hídon, be mer-e menni a barlangba, még nézik is. Ha az óvónő szépen előkészítette a folyamatot a mindennapokban, akkor nem lesz ítélet, hanem együttérzés, szeretettel teli figyelem fog áradni, miközben az ősi és Mihály-dalok éneke kíséri erőt adva a próbát megelőző, és megkapja rövid időre a másiktól a palástot és a kardot. Ez egy körforgás. Bárki vitézzé válik, s mindenkit segítenünk kell, hogy a saját útján váljon önmaga vitézévé, legyőzve a félelmet, a tekinteteket, a bizonytalanságot. S megteszik. Ezek szakrális pillanatok számomra az óvodában. Egy beavatási út, nemcsak egy játék. Olykor ahhoz kell a legnagyobb bátorság, hogy merjen egy gyermek nemet mondani, és minden figyelem ellenére felmérni a saját erejét és inkább nem vállalni az utat. Még időt adni saját magának, hogy megérjen rá, magabiztossággal felvérteződni.

Még több jelkép is megjelenik az óvodában, melyeket átgondolva a felnőtteknek egy sajátos viszonya lesz az év körforgásához, a saját teremtő erejéhez a teremtettség korlátaival együtt. S ettől válik széppé egy Waldorf-óvoda. Tükrözi a benne lakókat.

Megjelent a Michaeliták c. lap 2023/3. – Mihály napi számában (34-39. o.)